

نومرو : ۱۱۶

اداره خانه

ایستانبول، جغال اوغلی، دائره اجتهاد

تله فون نومروسی : ۸۶۵

" Idjtihad " Constantinople

بشنجی سنه

اشهداد

عربیت فکریه ضارم
علمی، ادبی، اجتماعی هفته لقم مجموعه
مدیر مرخص : الرهامی صفا

۲۴ تموز ۱۳۳۰

آبونه

سنه لك آلتی آیلق

تورکیا ایچین ۵۴ عروش ۳۰ غروش

ممالك اجنبیه ایچین ۱۵ فرانق ۸ فرانق

نسخه سی ۵۰ یارده

عشق فسوفی کلره ویرمیدی بوی ورنک !
سودالیر سماره یالواردی آه ایله ؛
دالیر ، چیچکار ئوردی کوزهل ، اینجه بر پلنک ،
هر ایلك بهار عاشقی حساس ببله !.

ایشلهندی نازی کوزلره مغرور بر خیال ،
بلر ییقاندی بوسه لر آلتیده بر زمان !

عشق قدحلرنده شراب اولدی هپ ملال !
ارکک : قادین آلتیده صولون بر کل خزان !

چیکنهندی آه حسلی وقدی دوشونجه لر ؛
هر شی آزیلیدی ، ظلمته غرق اولدی نور دین !

هر شی تفسخ ایتدی ، مزار اولدی باغچه لر ،
لکن غرام ئوله دی ، آی عشق ئوله دک !..

بوسف ضیا .

بویوک آدم لر و بویوک ایجادلر

برکیمسه فوق الباده بر ایش یاپار ، یاخود یکی برشی
ایجاد ایدرسه بویوک صایلیر . مثلاً دولتمزی تأسیس
ایدن برنجی پادشاهمز سلطان عثمان ، استانبولی فتح ایدن
یدنجی پادشاهمز فاتح سلطان محمد ، مملکتمزده مشروطیتی
تأسیس ایتمکه تشبث ایدن مدحت پاشا ، آلمانیاک بوکونکی
حاله کله سینه سبب اولان بیسمارق ، مطبعه حرفلرینی ایجاد
ایدن غوتبرغ ، آمریقایی کشف ایدن قریستوف قولومب ،
طوپراغک هم کندی اطرافنده همده کونشک اطرافنده
دوندیکنی آکلایان و اثبات ایدن قوپرنیق بویوک آدم لردر .
سلطان عثمان دولتمزی راست کله تأسیس ایتهدی .
کندیسی قهرمان بر ذات ایدی . بر چوق روم بکلریله
محاربه ایتدی ، اولجه پک کوچوک اولان ملکی اولدجه
بویوتدی . اطرافنده بولسان حکومتلردن هیچ برینه
مغلوب اولمایه جق درجده قوتلندی . غازی اولدیغنی
هر کسه تصدیق ایتدیردی . چوق غیرت و جسارت
کوستردی . بوصورتله دولتک بناسنی قوردی . اوندن
صوکر اوقدر بویوین ، شان و شرف بولان بر حکومتک
تملی قومیق البته فوق العاده برایشدر و بوایشی یاپان شهسز

کرهک قارشینده دوردی بولوط ،
کزدی بوشلقده بر قاناتلی درود ،
ایندی حشمتله صانع اکبر ،
دست نورنده اینجه بر خنجر ...

رنکلی بر ضربه ... پارچالاندی پنجه ،
« کره » دونهکده شمعی سبزجه ؛

یوق فقط بر کوچوک حیات اثری ،
دورسیور غم قاناتلی کولکهلری !

نه شطارتلی بر ده کز ، نه یشیل
بر چنلک ، نه بر یانان قندیل !

نه شعر سوله یین کوزهل قوشلر ،
نه ده داغلرده بر تبسم وار .

خسته بر مولوی قدر مایوس
دونییور ، چهره سنده غم محسوس !

بهت و حیرت اینجده ییلدیزلر ،
آی ، دیور ، بونده بر بویوک سر وار !..

او زمان آکلاشیلدی ، بر نقصان
وار ، تمامیه بیتمه مش « دنیا »
کلدی تکرار صانع اکوان
ارضه ویرمک ایچون حیات وضیا !

دوکدی بر داملا ، نور حسنندن ،
حسلی بر رعشه ... چالقاندی « کره » !
لرزه دن سوندی شپ - چراغ حزن ،
آقدی ابعاده بر ایشیقی دهره !.

دالار اوستنده ئوتدی بلبلر ،
قیرلر ئورتولدی بر یشیل توله ،
آچدی صولغون دوداقلی سنبلر ،
دولدی آشفته باغچه لر کله !.

قوش ، پیچک ، کول ، ده کز ، چاپیر ، شهرود ،
سوکی ، هجران ، بوسه ، یأس و امید ،
هپسناک اصلی خنده معبود !..
آه ... « دنیا » ده اولدی عشقه مرید !.

قوشلر ئوکرهندی نغمه ایشله مکی ،
رنکی ، سودادن آلدی هپ ازهار ،
اولدی بر بوسه هر قادین آتکی !
کولیور شیمدی اینجی ییلدیزلر !..

بويوك بر آدمدر. بوسوك كونلرده دوناممىزى قوتلنديرمك
ايچون صاتون آلدیغمىز دريدنوط سيستمندەكى بويوك كمى يە
(سلطان عثمان) اسمى ويرلمەسك سببى بودر.
فاتح سلطان محمد استانبولى قولايقلە آلمادى.
بو مشهور شهرى، شرق روما ايمراطورلغك پاتختى
اولان بو كوزل وبويوك شهرى ضبط ايتمك نايث
كوج بر ايش ايدى. دوشونيكزكه فاتح حضرتلى
استانبولى دكزدن وقارادن اللى بركون محاصره ايتدى.
بوزمان ظرفندە محاربەلر ياپدى. صوكدرجه اوغراشدى.
استانبول ايمراطورى قسطنطينك اردوسى شهرى مدافعه
ايدىوردى. او وقت اصل پاتخت خليكك ايكي ساحلندە
اولدينى ايچون بو ايشدە غالب كلك ايچون قزه كويدن
كاغدخانه يە قدر اوزانان دكزه كيرمك لازم كلپوردى.
بو دكزه كيريله جك ير ايسه نايث بويوك وقالين بر زنجير
ايله قاپاداشيدى. كيلر بر درلو خليجه كيرەمە يوردى.
او وقت زرهيلر، طورپيدولر يوقدى. يلكن كيلريله
محاربه ايديلردى. فاتح سلطان محمد بلكە مكدن هيچ بر
نتيجە چيمايە جغنى آكلايەرق كيلرى قارادن كچيرمكى
دوشوندى. بو فكر استانبولندەكى روماحكومتك عقلنە
كلە مشيدى. طوغروبى خاطر وخالە كلير برشى دە دكل.
بويلە بر تدبير دوشونمك واونى يامغە جسارت ايتمك ايچون
فاتح حضرتلى كى ققلاي وجسور اولق اقتضا ايدر.
چونكه او طاغ كى كيلرى، بيكلرله اوقة آغرلغندە
طولر وجبخانە ايله بر كيجەدە صالحى بازارندە قرەيە
چيقارەرق ياغلى تيزاقلر اوزرندن بك اوغلى وقاسم پاشا
طريقيله خليج دكزينە كتيرمك حقيقە اولورقهرمانلق
دكلدر. بويلە بر ايشى بجرمش اولان او عثمانى پادشاهى
ايله افتخار ايتمكە حقمز واردر.

شيمدى باشقە مملكتلرە كچلم.
آلمانر بيسمارق ايله افتخار ايدرلرسە چوق حقلى
بر حركتندە بولمش اولورلر. زيرا اوندن اول آلمانىا
شيمدىكى كى قوتلى وزنكين دكلدى. ذاتاً آلمانىادە
بر چوق كوچوك حكومتلر وار. بونلك اك بويوكى
پروسيە حكومتيدر. بروقت بو حكومتلر شيمدى اولدينى
كى بويوك بر ايمراطورلق تشكيل ايتە يورلردى. آرالرنده
يالكنىز بعض تجارت وكمرك شرطلرني حاوى بر مقاولە
واردى. بو مقاولە يەدە اوستريە حكومتى داخل بولونيوردى.
پروسيانك باش وكيلى بولنان بيسمارق اوستريە ايله بر محاربه
ياپدى. اوستريە اردوبى سادووا دينلين يردە فنا مغلوب
اولدى. بو صورتلە بيسمارق نمسە حكومتنى آلمانلرك
اتحادندن قوغدى وضعيف دوشوردى. درت سنە صوكر
فرانسزلرله محاربه ايتدى. اونلرەدە غالب كلدى.
بيسمارك مقصدى بوتون آلمان حكومتلرني برلشديروب
بويوك بر ايمراطورلق ميدانە كتيرمك ايدى. بونك
ايچون بر طرفدن اوستريادن، ديكر طرفدن فرانسه دن
قورقيوردى. ايكي سنەدە مغلوب ايدنجه هم يكي يرلر
قازاندى همەدە قوردليني پلانى ياپە ييلدى. ايشتە بونك
ايچون آلمانلرك تاريخندە بيسمارق بويوك بر آدم ديبە
يازيليدير وحققتندەدە بويلەدەر.

يوقاريدە ديمشيدم كه يكي برشى ايجاد ايتمكده بر

بويوك آدملر يىزى برر برر صايىم چوق وقت آليز
وغزتهدە چوق ير طوتار. شيمدى يالكنىز يوقاريدە
مثال اولەرق اسملرني ذكر ايتديكم ذاتلرك باشاردقلى
ايشلر حقندە بر قاچ سوز سويلەيە حكيم.

يوقاريدە ديمشيدم كه مدحت پاشا مشروطيتى مملكتمزده
تأسيس ايتمك ايستەديكى ايچون عثمانليرجه بويوك وافتخار

دنيانك اڭ بويوك قطعه لرندن برى اولان آمريقا ايله اونك جوارنده كي آطه لر در . بونك ايچون بوقطعه يه يكي دنيا دينليير . بوآز برايش دكلدر ، ظن ايدرم . آمريقادا يالكز وحشيلر بولونيوردي . قريستوف قولومب سايه سنده آوروپاليلر اوراده يرلشمكه باشلاديلر . شهرلر ، مملكتلر ، يوللر ياپديلر . شيمدي بوزنكيين ، بوكوزل طوپراقده ميليونلره انسان كچينيور ، فوق العاده بر تجارت ياپيليور ، اوراده مدنيت اوقدر پارلايوركه آوروپاييله اونك ياننده هيچ قالييور . دينيله ييليركه قريستوف قولومب سياحته چيحقجه (آمريقا) اسمنده قوجامان بر هديه آلوب وطنداشليرينه كيتردى واو هديه دن يالكز اسپانياليلر دكل بوتون عالم مستفيد اولدى .

فكر ... اوت . اصل بويوكلك فكرده در . نيجه كيمسه لر واردركه نه محاربه ايتمشلر ، نه دولت ايشنده بولنمشلر ، نه بر صناعت اوكره نوبده يكي برآلت ايجاد ايتمشلر ، نه ده قولومب كي سياحته چيقوبده يكي برير بولمشلر ، فقط چوق ، پك چوق اوقومشلر ، پك چوق دوشنمشلر ، قافالريني اوقدريورمشلر كه دنيا ده كيمسه نك بيلمه ديكي ، عقلى ايرمه ديكي حقيقتلري بولمشلر . يكي بر حقيقت بولمق ده عمومك حرمتنى ، شكراتنى ، تقديرينى جلب ايدن بويوكلكدر ، زيرا بر حقيقت بيك خطايي اورته دن قالديرر . لهستانده قوپرينيق اسمنده عالم برآدم واردى . اونك زمانه قدر بوتون انسانلر ريوزينك دوم دوزاه لايغنه وكوك اونك اوزرنده برقاقدن عبارت بولنديغنه اينانيرلرايدى . قوپرينيق بزم دنيا مذك هم كندى اطرافنده هم ده كونشك اطرافنده دونديكنى وبوصورتله كيجه ايله كوندوز وايلاك بهار ، ياز ، صوك بهار ، قيش موسملرى اولديغنى ايكي كره ايكي دورت ايدركي حسابله اثبات ايتدى . بويك اوزون بر مسله در . بوراده آكلاديله ماز . بوخصوصه فضله معلومات المقي ايسته ين بر جغرافيا كتابنى اوقوماليدر . مقصدم اوزمانه قدر ياكلش بلله نيلن بوشينك طوغروسنى بولمش اولان قوپرينيق يالكز لهليلرك غندنه دكل ، حقيقتى سوهن بالعموم انسانلرك نظرنده بويوك ظانله سى لازم كلديكنى سويله مكدر .

بويوكلكدر . مثال اوله رقد ذكر ايتدبكم ذاتلرك آراسنده كچن غوتنبرغ اسمى ، بوآدم آلامان اولمقله برابر ، يالكز آلامانلرك نظرنده دكل ، بوتون جهانده بويوك ومقدس عد اولنور . سووكلى اوقويخيلر ، بز بوكون غزته واسطه سيله سيزكله كوروشه بيلديورسه ق ، سز بوسطرلرى اوقويه بيلديورسه كز ، عقلكزى يكي ، تازه ، فائده لى ، پارلاق فكرلره آيدينلا تيورسه كز غوتنبرغ سايه سنده در . چونكه اومطبعه حرفلريني ايجاد ايتدى . بوآدم بويكيلكى ميدانه كتيرمه دن اول هيچ بريرده غزته چيقمازدى . اهالى اوقومازدى . هر مملكتده پارماقله كوسترييله جك قدر آز بىض كيمسه لر اوقويوب يازمه بيليرلردى واونلرك يازدقلىر كتابلر كندبلرنده قاليردى . اونلرى اولسه اولسه آرقداشليرينه كوسترلر واميت ايتدكلىر برآدمه برعيني يازديرلردى . شيمدي بيليورسكزكه بركتاب مطبعه يه ويريلير ، دوكمه دميردن ياپلش حرفلره ديزيلير ، ماكنه دن كچريلير . وايسته نلديكى قدر ، اون بيك ، يكرمى بيك ، برمليون نسخه چيقارييله بيلير . بوندن حاصل اولان فائده لر حسابسزدر . اولا اوقويوب يازمق ، دنيانى آكلامق هر كسه نصيب اولور ؛ صوكرا ، اوقوته حق كتاب اولديغى ايچون هر يره مكتبلر آچيلير ؛ كتاب تجارتى ياپيلير ، بوتجارتده بولنان اصناف كچينر ، غزته لر چيقاريلير ، دنيانك هر طرفدن اهالى يه حوادث ويريلير . حالوكه اسكى زمانده كيمسه نك باشقه مملكتلرده اولوب كچن ايشلردن خبرى اولمازدى . بوتون ايبلكلره سبب اولمش اولان غوتنبرغه همىز بورجلو صاييلماسى يز ؟

مثاللر آراسنده صايدىغ قريستوف قولومب دخى بويوك بر آدمدر . بوخويزلى برقابودان ايدى . ناصلسه دنيا ده هنوز بيلنمه ين بر طاق طوپراقلر ده ا اوله جغنى دوشوشمش واسپانيا حكومتدن آلديغى اوچ كمى ايله سياحته چيقمش . طقوز هفته كوك ايله ايله دكزدن باشقه هيچ برشى كورمه يره ك ايلرى كيتمش ، نهايت او وقته قدر طانيلمايان برطوپراغه راست كلش ، ده ا طوغروسى او طوپراغنى بولمش ، كشف ايتمش ، زيرا او اميد و آرزو ايله يوله چيقمشيدى . بولديغى طوپراق

معامله لرښي تعطيل مجبور اولورلر . يعني موقتاً اسهام و تحويلات بيعي منع ايلرلر . بوضورتله هر كس اتده كني محافظه ايتمه ، تكرار بورسسه كشاد اولونجه به ، طرف حكومتدن بونلر ك صايشنه مساعده ايديانجه قدار الدن چقارمامغه مجبور اولور .

نته كيم بر چوق دولترلر كي بودفه حكومت سنيه ده بورسهي سد وصايشي موقه منع ايتدي .

احوال فوق الماده اسهام و تحويلات ك تدنيسنه مقابل اسقونطو فاضلر ترفع ايلر . بوترفع دوشونيله چك اولورسه حقيقتده ترفع دكل ينه تدنيدر . چونكه سندات واوراق تجاربه دن وقي حلول ايتمه ينلر ك نقده تحويلنه نشبث ايله ين اصحاب مطلوبك اونستبد اضراينه بايدير .

بيلم دقت ايديليورمي ؟ آفاق سياسه ده مظم بلوطلر كورلنجه بانقهلر درحال اسقونطو فيآتي يوكسليترلر . از جمله بودفه احوالك بك زياده قاريسمسي بانقهلر اسقونطو فيآتي ترفيعه مجبور ايلدي .

انكلكتره بانقه ري اون اون بش كون ايجريسند يوزده بشدن اتيه ، يدي به ، سكره وشمدي ده اك نهايت اونه چقارددي . دوشونيليرسه بو آز بر ترفيع دكلدر .

بانقهلر بوضورتله فيآتي نه دن ترسيدايديورلر ؛ معلومدر كه اسقونطو وقت تأديه سي حلول ايتمه ين اوراق و سندات محتوياتك قبل المباد محتوياتي آلق ايجون ترك اولنان بر قسمدر . احوال حال طيسينسده انكن هر تجار بويله بر فداكارلق ايتمه كوزوم كورمز . آخري نامه محرر اولان وياخود براوچنچين تحصيل اهلق اوزره وقتيله كنديسي اوزرينه جيرو ايديلن سندات و وقت استيفايي حلول ايدنجه به قدار محافظه ، ووقتي كلكدكنده محول اولديني محلدن استرداد ايلر .

حالبو كه احوال فوق الماده كنديسنك دكر جهندن ، مطلوبو اولان يرلردن موراتور يوم اعلافي جهندن پاره به احتياجي طولاييله ينده كي وعده لي اوراق و سندات دن بر قاچ غروش فداكارلق ايتمه ك مجبور اولور . بانقهلر ايسه اوزرلرينه چكلمش اولان بوقيل اوراتك كثرته باقهرق هيچ اولمازسه احتياجلريني ايكنجي و اوچنجي

سوزي كسمه دن اول شوني خاطره كتيريم كه اوقومقسزين ، چوق غيرت ايتمكسزين ، فداكارلق ياقمقسزين بويوك آدم اولاق قابل دكلدر .

بخور اسرائيل

احوال حربه مواجبه سنده اقتصاديات

احوال حربه دن بر چوق شي كي . وبلكه هر شيدن زياده . اقتصاديات متأثر اولمده در . دينه بيلير كه احوال سياسيه نك وخامت و ظلمتي كوسترن بارومتر ابره سنك طرف متقابل عين زمانده اقتصادياتده كي مظم بلوطلر ارايه ايلر . بونك بويله اولديني آكلامق ايجون آوستريا صربستان آره سنده باشلايان و نهايت حربي انتاج ايله ين كر كينلده بر اضطر عطف ايتك كافيدر . ايكي دولت آره سنده وخامت بليديكي ، بر چوقلرينك ظن و تخمينلر خلاقه اوله رق حرب اعلان ايدليكي كون بورسسه ايله بعض مؤسسات ماليه ده بحران ظهور ايله مش ، اسمار فيآتمده ده اولكندن چوق فضله بر غلا حصوله كلكدر . كونلر كچدكه دوزله چك يرده بورسسه لرده وخامت آرتدي . و محارب دولترلر دن آوستريا - مجارستانه منسوب وينر بانق فراين تعطيل تأدياته بيله مجبور اولدي .

حادثات سياسيه دن اك زياده متأثر اولان برنجي درجه ده اسهام و تحويلاتدر . و بونلر ك بيع و شرا اولديني محله بورسسه اولديني ايجون احوال حربه نك اك زياده تأثيري بورسسه كوريلير .

معلومدر كه بويله تهلكه لي زماندرده هر كس محارب وياخود بالنتيجه حربدن متأثر دولترك اسهامني الدن چقارمغه شتاب ايدر . حالو كه اساساً احوالده وخامت اولديني ، هر كس ثروتي نقده تحويل احتياجي طويديني ايجون عرضه مقابل طلب ازالديندن اسهام و تحويلات بر دبره دوشر . و احوالك وخامت آرتدجه تدني فيآتمده مبسوتاً متناسب بر صورتده ايلرلر . بونك ايجوندر كه كلي ضرره ميدان ويرمه مك و دولتك اعتباريني ده دوشورمه مك ايجون دولترلر بويله تهلكه لي دقيقه لرده بورسسه